

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ ЕТНОДИЗАЙНУ УЧНЯМИ НА УРОКАХ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Постановка проблеми. В умовах сьогодення відбувається підвищення зацікавленості серед молоді до виняткових досягнень національної культури як в духовній, так і в матеріальних сферах, продовжує бути актуальним питання не лише їх відродження, але і активне використання у сучасному житті.

Сучасна людина має знати особливості етнічного стилю своєї країни для відродження народних традицій та впровадження їх в практику сучасного життя. Це є важливим підґрунтям для формування та утвердження національної свідомості українця.

Звернення до шкільної програми з трудового навчання показало, що учні починають ознайомлюватися із різноманітними технологіями, що дозволяють сформувати у них знання про етнотдизайн у сфері виготовлення виробів. Впровадження вивчення основ українського етнічного стилю в шкільну практику дає змогу вплинути на формування в учнів високої патріотичної свідомості, поваги до традицій та історії нашого народу, почуття любові до України. Це відповідає вимогам сьогодення до навчання та виховання підростаючого покоління та є підтвердженням актуальності теми нашого дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Питанням навчання учнів основам дизайну на уроках трудового навчання приділяли увагу В. Вдовченко, О. Гервас, І. Волощук, Г. Мамус, В. Тименко, І. Савенко.

Професійна підготовки майбутнього вчителя технології в контексті підготовки до роботи у школі за напрямком декоративно-ужиткове мистецтво, етнотдизайн і дизайн у технологічній освіті перебуває в полі досліджень таких науковців як Ю. Белова, Н. Кардаш, Л. Оршанський, Л. Савка, І. Савчук, В. Титаренко та інші.

Метою статті є аналіз особливостей Особливості вивчення етнотдизайну учнями на уроках трудового навчання.

Основна частина. Усвідомлене ставлення до унікальності надбань національної культури позначилося на впровадженні нових підходів у національній освіті. На даний час навчання підростаючого покоління особливостям етнотдизайну можливо здійснити за навчальною програмою з трудового навчання для загальноосвітніх навчальних закладів (5-9 класи).

Відповідно до цієї програми, важливою ключовою компетентністю, яку передбачено сформувати в учнів, є обізнаність і самовираження у сфері культури [1, с. 7]. У навчальному процесі передбачено навчити школярів вираженню власних ідей, досвіду і почуттів при допомозі виготовлених виробів (творів декоративно-ужиткового мистецтва), бажанню популяризувати декоративно-ужиткове мистецтво та знаних майстрів свого рідного краю, потягу до дослідження традиційних технологій виготовлення таких виробів.

Також передбачено формування у шкільної молоді шанобливого ставлення до народних звичаїв, традицій, готовності до збереження і розвитку традиційних технологій виготовлення виробів декоративно-ужиткового мистецтва.

Серед технологій, що вивчаються учнями на уроках трудового навчання, можна виділити такі, що є дотичними з етнотдизайном. Це і технологія виготовлення писанок, і технологія виготовлення виробів з бісеру, і технологія виготовлення ляльки-мотанки, і технологія виготовлення вишитих виробів (мережки, гладь, хрестик), і технологія виготовлення в'язаних виробів та інші.

Зупинимось детальніше на особливостях навчання учнів 5-6 класів технології виготовлення ляльки-мотанки. В першу чергу, учнів ознайомлюють із давніми традиційними технологіями виготовлення ляльок в Україні. Технологію виготовлення

ляльок-мотанок вузловим способом добре описано М. Грушевським [2, с. 114-115]. Розповідаючи про цю технологію для візуалізації, доцільно використати у навчальному процесі відповідні ілюстрації з літературних джерел (М. Грушевський, О. Найден) чи створити мультимедійні презентації.

Ґрунтовний опис основних етапів створення автентичної вузлової ляльки зроблено О. Найденом у праці «Українська народна лялька» (2007 р.) [3]. Ним та його дружиною Л. Орловою зібрана велика колекція ляльок (понад 300 зрізків із різних регіонів України та Росії), яка повно представлена у виданні: Альбом «Народна лялька. Колекція народних ляльок подружжя Л. Орлової та О. Найдена» (2017 р.).

У навчальному процесі учнів ознайомлюють із різними способами творення вузлових ляльок (це скручування, скочування, змотування, зв'язування, завивання). Першочергово школярі вчать робити основу ляльки – голову з тулубом. Потім поверх тулубу виконують намотування додаткових шматків тканини – вбрання. Вивчають й інший варіант творення ляльки – коли тулуб не скручується, а лише намотуються і прив'язуються різнобарвні клаптики прямо на звисаючі під головою кінці тканини.

Важливим етапом у творенні ляльки є оформлення обличчя. Воно могло залишитися чистим – «пустим». Або робився на обличчі хрест (набрався з чорних, червоних або різнокольорових ниток, що надавало ляльці обрядово-магічної функції [4, с. 228].

Вчитель демонструє учнями послідовність почергового намотування кольорових ниток на обличчя ляльки-мотанки з метою утворення різнобарвного хреста. Ця діяльність вимагає уважності, зосередженості, охайності у роботі.

В останню чергу школярам показують особливості оформлення голови: як правильно накласти волосся з ниток, як примотати барвисті стрічки, як оздобити «волосся» штучними квітами, як сплести віночок, як зробити корону чи головний убір (очіпок, хустину).

Зацікавити учнів можна інформацією з етнографічних нарисів Олекси Воропая про особливості декорування дітьми одягу ляльок у минулому, коли малеча використовувала для творення візерунків сік ягід та зілля [5, с. 78-79].

Формуючи в учнів знання, уміння з технології виготовлення ляльки-мотанки, наголошують і на особливостях використання голки. Зокрема, учні голкою під час створення основи ляльки не користуються. Але при виконанні одного з видів декорування, що пов'язаний із виконанням нескладної вишивки на вбранні ляльки, (вишивається низ фартуха, сорочки) чи при виготовленні головного убору, уже користуються.

Отже, однією з технологій, що вивчаються учнями на уроках трудового навчання, і яка є дотичною з етнодизайном, є технологія виготовлення ляльки-мотанки. Її опанування учнями 5-6 класів ґрунтується на ознайомленні їх із давніми традиційними технологіями виготовлення ляльок в Україні та освоєнні технології виготовлення ляльки-мотанки вузловим способом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Навчальна програма з трудового навчання для 5-9 класів. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>
2. Грушевський М. Дитина у звичаях і віруваннях українського народу: [Етнографія України] / Марко Федорович Грушевський. – К.: Либідь, 2006. – 256 с.
3. Найден О.С. Українська народна лялька: [наукове видання] / Олександр Семенович Найден. - К.: ВД "Стилос", 2007. - 240 с.
4. Герус Л. Українська народна іграшка / Людмила Герус. – Львів. – 2004. – 261 с.
5. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис II-том / Олекса Іванович Воропай. – Мюнхен: Українське видавництво, 1958. – С. 289.